

Другова О.С., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів; Тел. (066) 4 81 16 99; E-mail: Lena Drugova <drugova.elena.sergeevna@gmail.com>
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», вул. Кирпичова, 2, Харків, Україна, 61002

ОСОБЛИВОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ Й ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті розглянуто особливості харчової промисловості. Зазначено, що ця галузь є одним із найбільш пріоритетних і стратегічних напрямів розвитку країни. Показано, що держава підтримує необхідний рівень продовольчої безпеки на внутрішньому ринку, а також має можливість експортувати частину виробленої продукції на зовнішні ринки. Відзначена тенденція до збільшення попиту і цін на продовольство на світовому ринку, що викликає необхідність створювати сприятливі умови для інноваційного розвитку та збільшення виробничих потужностей вітчизняних підприємств харчової галузі. Відзначено, що головною умовою розвитку харчової промисловості є економічне зростання сільського господарства, оскільки потужна сировинна база відкриває шлях до переробки та створення продукції з більшою доданою вартістю. Визначено умови отримання додаткової вартості та забезпечення належної кількості та якості продукції харчової промисловості. Обґрунтовано необхідність впровадження розумної лібералізації торгових відносин із зарубіжними країнами, а також активне просування вітчизняної продукції на зовнішні ринки. Проаналізовано динаміку обсягів реалізації промислової продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв в Харківській області та зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: харчова промисловість, виробництво харчових продуктів, динаміка виробництва харчових продуктів, промислові підприємства, продовольча безпека.

Drugova O.S., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of International Business and Finance, Tel. (066) 4 81 16 99; E-mail: Lena Drugova <drugova.elena.sergeevna@gmail.com>
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», st. Kirpychova, 2, Kharkiv, Ukraine, 61002

FEATURES OF THE FOOD INDUSTRY AND THE CHARACTERISTIC OF ACTIVITY OF THE ENTERPRISES

Abstract. The article considers the features of the food industry. It is noted that this industry is one of the most priority and strategic directions of the country's development. It is shown that the state maintains the required level of food security in the domestic market, and also has the opportunity to export some products to foreign markets. There is a tendency to increase demand and prices for food on the world market, which makes it necessary to create favorable conditions for innovative development and increase the production capacity of domestic enterprises in the food industry. It is noted that the main condition for the development of the food industry is economic growth of agriculture, as a strong raw material base opens the way to processing and creating products with greater added value. The conditions for obtaining additional value and ensuring the proper quantity and quality of food industry products are determined. The necessity of introduction of reasonable liberalization of trade relations with foreign countries, and also active promotion of domestic production on foreign markets is substantiated. The dynamics of sales of industrial products in the production of food and beverages in the Kharkiv region is analyzed and the corresponding conclusions are made.

Keywords: food industry, food production, dynamics of food production, industrial enterprises, food security.

Другова Е.С., канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів, Тел. (066) 4 81 16 99; E-mail: Lena Drugova <drugova.elena.sergeevna@gmail.com>
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», вул. Кирпичова, 2, Харків, Україна, 61002

ОСОБЕННОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. В статье рассмотрены особенности пищевой промышленности. Отмечено, что эта отрасль является одним из наиболее приоритетных и стратегических направлений развития страны. Показано, что государство поддерживает необходимый уровень продовольственной безопасности на внутреннем рынке, а также имеет возможность экспортировать часть производимой продукции на внешние рынки.

Отмечена тенденция к увеличению спроса и цен на продовольствие на мировом рынке, что вызывает необходимость создавать благоприятные условия для инновационного развития и увеличения производственных мощностей отечественных предприятий пищевой отрасли. Отмечено, что главным условием развития пищевой промышленности является экономический рост сельского хозяйства, поскольку мощная сырьевая база открывает путь к переработке и созданию продукции с большей добавленной стоимостью. Определены условия получения прибавочной стоимости и обеспечения надлежащего количества и качества продукции пищевой промышленности. Обоснована необходимость внедрения разумной либерализации торговых отношений с зарубежными странами, а также активное продвижение отечественной продукции на внешние рынки. Проанализирована динамика объемов реализации промышленной продукции в производстве пищевых продуктов и напитков в Харьковской области и сделаны соответствующие выводы.

Ключевые слова: пищевая промышленность, производство пищевых продуктов, динамика производства пищевых продуктов, промышленные предприятия, продовольственная безопасность.

Вступ. Харчова промисловість є соціально орієнтованою та важливою галуззю. Продукція харчової промисловості України відома за кордоном завдяки м'ясним, молочним і кондитерським торговим маркам, які завоювали споживчі переваги завдяки натуральності, смаковим якостям і конкурентній ціні. Підтримка агропромислового комплексу, зокрема харчової промисловості, є одним із найбільш пріоритетних і стратегічних напрямів розвитку країни. Забезпечуючи високу конкурентоспроможність підприємствам харчової промисловості, держава підтримує необхідний рівень продовольчої безпеки на внутрішньому ринку, а також має можливість експортувати частину виробленої продукції на зовнішні ринки. Нині відзначається тенденція до збільшення попиту і цін на продовольство на світовому ринку, що викликає необхідність створювати сприятливі умови для інноваційного розвитку та збільшення виробничих потужностей вітчизняних підприємств харчової галузі.

Основна частина. Харчова промисловість України включає в себе понад 40 різноманітних спеціалізованих галузей, підгалузей та виробництв, які формують оператори ринку харчових продуктів різних організаційно-правових форм. Дослідники харчової промисловості (Заїнчковський А. О. [1], Крисанов Д. Ф. [2], Мостенська Т. Л. [9] та Сичевський М. П. [3]), традиційно визначають в її складі харчосмакову (цукрова, олійно-жирова, хлібопекарна, виноробна, спиртова, лікерогорілчана, пиво-безалкогольна, кондитерська, макаронна, плодоовочева, дріжджова, крохмале-патокова, соляна, парфумернокосметична, тютюнова, чайна, харчоконцентрантна підгалузі та ін.), м'ясну, молочну та рибну промисловість, як самостійну групу галузей виділяють борошномельно-круп'яну і комбікормову. Варто зазначити, що історичний розвиток промисловості та розвиток харчової промисловості в сучасній Україні – складний і багатогранний процес, який бере свій початок з 19 ст. Харчова промисловість активізувала свій спад через виснаження в 2020 році. У лютому промислове виробництво в Україні впало на 4,6% р/р. Найбільше падіння було в харчовій промисловості: на 13,1% р/р. Це пов'язано з вичерпанням запасів для переробки врожаю 2020 року, які були нижчими за попередній. Наприклад, виробництво нерафінованої соняшникової олії в лютому впало на 25% р/р. У центрі зростання залишається хімічна промисловість, де виробництво в лютому зросло на 13,5% р/р.

Рекордний врожай пізніх зернових спричинив бурхливий зріст сільського господарства в четвертому кварталі. У листопаді сільськогосподарське виробництво зросло на 54% р/р (після зростання на 61% р/р у жовтні). Таку потужну динаміку створює не лише рекордний урожай пізнього врожаю, а й перенесення сільськогосподарського сезону на більш пізній період. У 2021 році Україна встановила подвійний рекорд врожаю: за попередніми оцінками, валовий збір зернових і зернобобових перевищив 84 млн т, а олії – понад 22,5 млн т. За 11 місяців 2021 року виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 16,7 % (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка індексу обсягів сільськогосподарського виробництва України у січні-вересні 2021 року [4]

Найважливіша економічна передумова сильні трансформації також у харчовій промисловості є інвестиції в кожен сферу національної економіки які здатні забезпечити інвестиції в розвиток інноваційної складової, соціальної сфери, кадровий потенціал. Без інвестицій неможливо виконати завдання структурної перебудови галузі, підвищення технічного та економічного рівня конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. Україна сьогодні є відкритою країною для іноземних інвестицій, яка створює сприятливі умови ведення бізнесу. Країна має сприятливе економічне поле, географічне і геополітичне положення, вигідні природно-кліматичні умови, створено високий науково-технічний, промисловий та експортний потенціал. В таблиці 1 показані основні показники розвитку інвестицій харчової промисловості Україна у 2016-2021 рр.

У перші роки прогнозного періоду очікується незначне збільшення імпорту видів м'яса, що в основному пов'язано зі зменшенням імпорту найбільш споживачі - Китай. Однак у другій половині періоду прогнозні обсяги імпорту почне зростати через збільшення попиту з боку країн, що розвиваються. Імпорт усіх видів м'яса найбільше збільшиться на Філіппіні та В'єтнам, а також у тропічну Африку. Протягом наступних 10 років світовий попит на м'ясо буде нижчим через зниження імпорту свинини до Китаю. Це частково компенсується збільшенням імпорту яловичини до країн тропічної Африки та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Протягом зазначеного збільшення виробництва м'яса в Китаї недостатньо для задоволення внутрішній попит, що вимагатиме інтенсифікації імпорту. У В'єтнамі також помітно збільшиться імпорт усіх видів м'яса. Цьому сприятиме загальна хороша економічна ситуація. Ще один імпортерний регіон, який швидко розвивається є Африка, хоча багато країн мають дуже низькі початкові ставки імпорту. Збільшення імпорту буде спричинено збільшенням попиту на м'ясо птиці – найважливіше шляху в країнах, що розвиваються. Ці країни будуть відповідальними за більшу частину збільшення імпорту яловичини (в основному в Азії). Натомість у розвинених країнах зросте імпорт свинини [6].

Згідно з нормативними даними (табл. 2) щодо споживання продуктів харчування громадяни України не отримують значної кількості їжі, необхідної для нормального забезпечення власної діяльності. Найбільшою проблемою є забезпечення населення молоком, м'ясом та м'ясопродуктами, фруктами та ягодами. За останні два роки (2018 та 2019) спостерігається позитивна тенденція споживання хліба [7].

Таблиця 1.

Основні показники інвестиційного розвитку харчової промисловості України протягом 2016–2021 рр. *[5]

№ п/п	Показники	Роки			Відхилення «+», «-»	
		2016	2020	2021	2021р. від 2020р.	2020 р. від 2016р.
1	2	3	4	5	6	7
1	Капітальні інвестиції, млн грн	13279,7	18927,6	30212,8	11285,2	16933,1
2	Темп приросту капітальних інвестицій, у % до попереднього року	10,10	-11,10	59,62	70,72	49,52
3	Питома вага капітальних інвестицій харчової промисловості у переробній промисловості країни, %	31,41	25,62	29,95	4,33	-1,46
4	Питома вага капітальних інвестицій харчової промисловості у промисловості країни, %	14,50	13,21	15,11	1,9	0,61
5	Прямі інвестиції (акціонерний капітал), млн дол. США	2194,2	2530,5	2758,4	227,9	564,2
6	Темп приросту прямих іноземних інвестицій, у % до попереднього року	10,99	4,61	9,01	4,4	-1,98
7	Питома вага прямих іноземних інвестицій харчової промисловості у переробній промисловості країни, %	17,70	33,63	34,48	0,85	16,78
8	Питома вага прямих іноземних інвестицій харчової промисловості у промисловості країни, %	12,68	26,18	26,16	-0,02	13,48

Таблиця 2.

Характеристика норми річного споживання продуктів харчування за даними МОЗ та динаміка фактичного споживання громадян України на 1 особу у 2000-2019 р.р., кг.

	Норма за даними МОЗ	Роки				Відхилення, +/-
		2000	2017	2018	2019	
Хліб та хлібопродукти	101	124,9	100,8	99,5	97,6	-3,4
М'ясо та м'ясопродукти	80	32,8	51,7	52,8	53,6	-26,4
Молоко та молокопродукти	380	199,9	200,5	197,7	200	-180
Риба	20	8,4	10,8	11,8	12,5	-7,5
Яйця, шт	290	166	273	275	282	-8
Цукор	38	36,8	30,4	29,8	28,8	-9,2
Плоди, ягоди	90	29,3	52,8	57,8	58,7	-31,3
Картопля	124	135,4	143,4	139,4	135,7	11,7
Олія рослинна	13	9,4	11,7	11,9	12,0	-1
Овочі	161	101,7	159,7	163,9	164,7	3,7

Ушачов І. [8] вважає, що задоволення більшості харчових потреб населення за рахунок внутрішнього виробництва - це показник самозабезпеченості країни та її продовольчої незалежності. Україна – це країна, яка економічно, географічно та фізично здатна забезпечити своїх громадян своєю країною основними продуктами харчування. Хоча світові рейтинги показують про відсутність підприємств нашої країни створити умови для забезпечення сприятливого середовища та відсутність проблем у створенні продуктів харчування. Для виміру продовольчої безпеки на рівні держави використовують глобальний індекс продовольчої безпеки, який розглядає основні проблеми доступності та якості продовольства в розрахунок входять 113 країн світу. Індекс являє собою динамічну

якісно-кількісну модель аналізу, побудовану на основі 34 унікальних розрахункових показників. Рейтинг перших десяти країн за Глобальним Індексом продовольчої безпеки (Global Food Security Index) формується наступним чином: 1й Сінгапур, 2а Ірландія, 3й США на 10ій позиції Австрія (табл. 2). Результати глобального індексу продовольчої безпеки 2019 року показують, що світові ціни на продовольство зростають у всьому світі. Двадцять шість країн за індексом повідомляють про інфляцію цін на продукти харчування за останній рік 5% або вище [8, с. 5]. Зауважимо, що Україна займає 76-у сходинку у даному рейтингу (з 113 країн), що свідчить про негайну необхідність створення сприятливих умов для життєзабезпечення підприємств харчової промисловості (табл.3) [9].

Таблиця 3.

Рейтинг країн за Глобальним Індексом продовольчої безпеки (Global Food Security Index) та місце України серед них у 2019 році

Global ranking	Country	Overall score	Affordability	Availability	Quality and Safety
1st	Singapore	87.4	95.4	83.0	79.4
2nd	Ireland	84.0	90.5	76.8	87.7
3rd	United States	83.7	87.4	78.3	89.1
4th	Switzerland	83.1	83.8	84.3	78.2
5th	Finland	82.9	84.1	78.6	91.8
5th	Norway	82.9	81.9	81.0	90.5
7th	Sweden	82.7	85.0	78.1	89.4
8th	Canada	82.4	83.3	80.0	86.7
9th	Netherlands	82.0	85.6	76.2	88.9
10th	Austria	81.7	85.4	78.6	81.1
76th	Ukraine	57.1	63.9	50.0	59.6

У Харківській області харчова промисловість є однією з провідних галузей економіки, яка представлена великою кількістю підприємств різних організаційно-правових форм господарювання. Функціонування підприємств молочної промисловості забезпечує випуск 14,9 тис. т молока на рік, 3,9 тис. т вершкового масла (жирністю до 85%), 12,3 тис. т сирів (жирних), 27,8 тис. т кисломолочних продуктів, а також 10,2 тис. т згущеного молока і вершків. При цьому приймання та переробка молока здійснюється найпотужнішими промисловими підприємствами Харківської області, серед яких Яготинський маслозавод, Купянський МКК, Пирятин сирзавод, Золотоніський маслоробний комбінат та ін. Крім цього, в регіоні діють підприємства харчової промисловості з переробки м'яса та виробництва ковбас, кондитерських виробів, мінеральних напоїв: Домінік, Харківська бісквітна фабрика, Конотопський хлібокомбінат, Новоград -Волинський хлібзавод, Василівський хлібокомбінат, Концерн Хлібопром, Миргородський завод мінвод, Моршинський завод мінвод Оскар, Оболонь, Укрпиво та інші. У виробництві хліба та хлібобулочних виробів також спостерігається спад виробництва, а саме на 13,1% порівнюючи 2021 рік з 2017 роком та на 7,4% порівнюючи з 2017 роком. У 2021 році менше ніж у 2017 році випущено солодкого печива (включаючи сендвіч-печиво; крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао) – на 32,6%, макаронних виробів неварених (крім виробів із вмістом яєць, з начинкою або приготовлених іншим способом) – на 18,2%. Водночас, випуск сухарів, сушок, грінок та подібних підсмажених виробів зріс на 5,3%. У цілому по Україні у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів спад склав 1,5%. За величиною індексу промислової продукції Харківська область області за результатами 2021 року посіла 7 місце серед регіонів України. Нарощення випуску продукції зафіксовано на підприємствах з виробництва напоїв на 10,2%. Виробництво натуральних

мінеральних газованих вод зросло на 9,9%, непідсолоджених й неароматизованих вод (крім мінеральних та газованих вод) – на 14,1%, води з додаванням цукру і речовин підсолоджувальних чи ароматизуючих інших (тобто напоїв безалкогольних типу лимонаду, оранжаду) – на 17%, мінеральних негазованих вод – на 51,8%. Водночас, зменшився випуск солодового пива – на 4,1%. Суттєве зниження випуску продукції зафіксовано у виробництві інших харчових продуктів – на 46,8%, переважно внаслідок припинення випуску цукру.

У табл. 4 представлено динаміку виробництва харчових продуктів з молока та м'яса промисловими підприємствами Харківської області [10].

Таблиця 4.

Динаміка виробництва харчових продуктів з молока та м'яса промисловими підприємствами Харківської області, т

Промислова продукція	2019р.	2020 р.	2021р.	2021 р. у % до 2019 р.
Продукти з молока				
Молоко та вершки не згущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 1%, але не більше 6%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто не більше 2 л	10345	8761	7836	75,7
Молоко сухе знежирене (молоко та вершки в твердій формі, жирністю не більше 1,5%), у первинних пакуваннях об'ємом більше 2,5 кг	-	2215	2145	-
Масло вершкове жирністю не більше 85%	3788	5432	5283	139,5
Сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий; уключаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир)	15015	13408	13440	89,5
Сир тертий, порошок, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру)	4434	6202	8271	186,5
Молоко та вершки згущені підсолоджені	10037	12688	11017	109,8
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти	21531	22649	23741	110,3
Продукти з м'яса				
Яловичина і телятина, свіжі чи охолоджені – туші, напівтуші, четвертини не обвалені	35	27	23	65,7
Свинина свіжа чи охолоджена – туші, напівтуші (включаючи оброблені сіллю чи консервантами для тимчасового зберігання)	200	116	140	70,0
Яловичина і телятина заморожені – туші, напівтуші, четвертини, відруби	84	370	525	625,0
Свинина заморожена – туші, напівтуші	29	88	51	175,9
Свинина солена, в розсолі, сушена чи копчена – грудинка і відруби з неї	15	14	7	46,7
Вироби ковбасні з печінки (ліверні) та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім страв готових)	13	10	5	38,5
Вироби ковбасні та подібні продукти з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім виробів ковбасних з печінки та страв готових)	1151	901	709	61,6

У виробництві харчових продуктів з молока промисловими підприємствами Харківської області збільшено виробництво масла вершкового (жирністю не більше 85%) на 39,5% порівнюючи 2021 рік з 2019 роком та на 2,7% зменшено у порівнянні з 2018

роком. При цьому збільшено виробництво сиру тертого, порошкового, голубого та іншого неплавленого сиру (крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру) на 86,5% порівнюючи 2021 рік з 2019 роком та на 33,4% порівнюючи з 2017 роком. Більше випущено коагульованих молока і вершків, йогурту, кефіру, сметани та інших ферментованих продуктів – на 10,3% і 4,8% за відповідні періоди. Разом з тим, знизилось виробництво молока та вершків не згущених без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю понад 1%, але не більше 6%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто не більше 2 л – на 24,3% порівнюючи 2021 рік з 2019 роком та на 10,6% порівнюючи з 2018 роком. Також спостерігається зменшення виробництва сирів свіжих неферментованих на 10,5% і збільшення на 0,2% за відповідні періоди. Зокрема, виробництво молока та вершків згущених і підсолоджених вироблено на 10,8% більше у порівнянні з 2019 роком та на 13,2% менше у порівнянні з 2018 роком. Слід зазначити, що усі зміни та трансформації у виробничому процесі молочних харчових продуктів залежать від наявності достатньої сировинної бази, кон'юнктури та конкуренції на ринку молочних продуктів. На сьогодні великі обсяги молочної продукції в Харківській області представлені господарствами населення та дрібними промисловими підприємствами, які через цінову політику і низьку якість продукції створюють на ринку значні конкурентні позиції для великих харчових промислових підприємств, в яких запроваджені міжнародні стандарти ISO та HACCP.

У виробництві харчових продуктів з м'яса промисловими підприємствами Харківської області збільшено виробництво яловичини та телятини замороженої на 441 т або 500%, свинини замороженої на 22 т або 75,9% порівнюючи 2021 рік з 2019 роком. Разом з тим, знизилось виробництво свіжої чи охолодженої яловичини та телятини на 12 т або 34,3% порівнюючи 2021 рік з 2019 роком і на 4 т або 14,8% порівнюючи з 2018 роком. Виробництво свіжої чи охолодженої свинини зменшилось на 60 т або 30% і на 24 тони або 20,7% збільшилось за відповідні періоди. Менше випущено ковбасних виробів та подібних продуктів з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібних виробів і харчових продуктів на їхній основі (крім виробів ковбасних з печінки та готових страв) на 442 тони або 38,4% порівнюючи 2021 рік з 2019 роком і на 192 тони або 21,3% порівнюючи з 2018 роком. Слід також зазначити, що сьогодні великі обсяги сировини м'яса імпортується з Польщі для приватних ковбасних цехів Харківської області, що за ціною є дешевше ніж вітчизняного виробництва. У табл. 5 проаналізуємо обсяги реалізації промислової продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв в Харківській області [10].

Тож можна виділити певні особливості харчової промисловості України, а саме :

- орієнтація на внутрішній ринок збуту;
- орієнтація на сировину та споживача. Деякі корективи вносить транспортний фактор, а саме, галузі, в яких витрати на перевезення готової продукції вищі, ніж на транспортування сировини, орієнтуються на споживача і розміщуються в великих населених пунктах. Існують галузі, яким властива подвійна орієнтація на споживача та на сировину (борошномельна, м'ясна, тютюнова), транспортний фактор важливий для виробництва мінеральних вод. Важливим є термін зберігання продукції та її транспортабельність (нетранспортабельність);
- потужний агропромисловий потенціал країни;
- труднощі, пов'язані з залученням наукового і кадрового потенціалу, пошуком нових ідей;
- затримка інноваційної складової (недостатність коштів на реалізацію інноваційних проектів; високі інноваційні витрати на технічне обладнання і заробітну плату висококваліфікованому персоналу; відсутність гарантованої швидкої окупності цих витрат);
- критерій не якості, а ціни. На відміну від європейських країн головним

критерієм для вітчизняних товаровиробників і споживачів виступає зовсім не якість продуктів харчування, а їх ціна. Норми безпеки, що містяться в державних стандартах, є незмінними вже тривалий час, зусилля вітчизняних стандартизаторів та споживачів часто ігноруються державними інститутами. Через неефективність державного контролю в Україні продовжують випускатися низькоякісні вітчизняні продукти та імпортуватися харчі й напівфабрикати сумнівної якості;

- низький техніко – технологічний рівень. Слід зазначити, що низьким техніко-технологічним рівнем характеризується все українське промислове виробництво. Про це, зокрема, свідчать високі показники зносу основних засобів.

Таблиця 5.

Динаміка обсягів реалізованої промислової продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв (без ПДВ та акцизу) у Харківській області, тис. грн

Промислова продукція	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. у % до 2019 р.
Виробництво харчових продуктів, напоїв	12412256,8	15936862,7	18171957,6	146,4
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	72746,0	125104,9	93043,8	127,9
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків	27592,7	30859,9	19657,7	71,2
Перероблення та консервування фруктів та овочів	2966680,9	3035483,1	3971241,7	133,9
Виробництво олій та тваринних жирів	840396,9	1400396,1	1318800,1	156,9
Виробництво молочних продуктів	3693907,4	5092576,4	5888970,6	159,4
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	99196,6	87718,0	69224,2	69,8
Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	410165,7	514768,4	581961,7	141,9
Виробництво інших харчових продуктів	664229,0	1008407,5	699589,1	105,3
Виробництво готових кормів для тварин	2172,0	3140,3	3254,7	149,8
Виробництво напоїв	3635169,6	4638408,1	5526214,0	152,0

Аналізуючи динаміку реалізації промислової продукції у виробництві харчових продуктів та напоїв, слід зазначити, що загалом у харчових продуктах та напоях обсяги реалізації зросли на 46,4% порівняно з 2021 р. у 2019 р. Ці зміни відбулися в основному за рахунок збільшення продажів, а саме: молочних продуктів на 59,4%, олій і жирів тваринних на 56,9%, напоїв на 52%, готових кормів на 49,8%, хліба та хлібобулочних виробів та борошняних виробів на 41,9%, плодоовочевих консервів на 33,9%, а м'яса та м'ясопродуктів на 27,9%.

Висновки. За останні роки український агропромисловий комплекс досяг значних успіхів у своєму розвитку, перш за все він заявив про себе світові як потужний гравець на світовому продовольчому ринку.

Економічне зростання сільського господарства є головною умовою розвитку харчової промисловості, оскільки потужна сировинна база відкриває шлях до переробки та створення продукції з більшою доданою вартістю.

Отримання додаткової вартості та забезпечення належної кількості та якості продукції харчової промисловості потребує: модернізації, реконструкції та розширення наявних виробничих потужностей; впровадження нових технологій виробництва та зберігання, що дозволяють створювати якісну та безпечну продукцію; підвищення регіональної конкурентоспроможності для залучення іноземних інвестицій у спільні підприємства в Україні.

Важливими напрямками підвищення конкурентоспроможності галузі слід визнати

наступне:

- оптимальне поєднання зарубіжних та українських науково-освітніх технологій для підготовки висококваліфікованих спеціалістів для харчової промисловості;
- впровадження системи НАССР;
- забезпечення інноваційної державної політики в агропромисловому комплексі;
- розумна лібералізація торгових відносин із зарубіжними країнами, а також активне просування вітчизняної продукції на зовнішні ринки;
- посилення захисту вітчизняних виробників від неякісних та небезпечних харчових продуктів.

Список використаної літератури:

1. Заїнчковський А. О., Сичевський М. П. Стан і перспективи розвитку підприємств харчової та переробної промисловості України. Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. № 2. С. 22–26.
2. Крисанов Д. Ф., Тур О. В. Антикризисное управління в АПК в умовах глобалізації. Економіст. 2013. № 7. С. 30–35.
3. Мостенська Т. Л., Кундєєв Г. О. Харчування як складова продовольчої безпеки. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2016. Т. 22. № 3. С. 113–122.
4. Джерело інформації. URL: <https://nabu.ua/ua/silске-gospodarstvo-2.html>
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Джерело інформації. URL: C:/Users/Admin7/Downloads/Food_and_Beverages_Sector_UKR_fin_1809%20.pdf
7. Динаміка річного фактичного споживання на 1 особу. URL: [за 2019 рік_1.pdf \(me.gov.ua\)](http://me.gov.ua) (дата звернення: 20.05.2021).
8. Ушачев И. Г. Продовольственная безопасность страны. Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. 2008. № 11. С. 1–5.
9. Рейтинг країн за Глобальним Індексом продовольчої безпеки (Global Food Security Index) та місце України серед них у 2019 році. АГРОСВІТ. 2020. № 22. URL: [Агросвіт 22/2020 \(agrosvit.info\)](http://agrosvit.info) (дата звернення: 20.05.2021).
10. Харчова і переробна промисловість України. Food_and_Beverages_Sector_UKR_fin_1809

References:

1. Zainchkovskiy A. O., Sychevskiy M. P. Stan i perspektyvy rozvytku pidpriemstv kharchovoi ta pererobnoi promyslovosti Ukrainy. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen, 2011, 2, P. 22–26.
2. Krysanov D. F., Tur O. V. Antykrizysove upravlinnia v APK v umovakh hlobalizatsii. Ekonomist, 2013, 7, P. 30–35.
3. Mostenska T. L., Kundieiev H. O. Kharchuvannia yak skladova prodovolchoi bezpeky. Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii, 2016, V. 22, 3, P. 113–122.
4. Dzherelo informatsii. Available at: <https://nabu.ua/ua/silске-gospodarstvo-2.html>
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Statystychna informatsiia. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Dzherelo informatsii. Available at: C:/Users/Admin7/Downloads/Food_and_Beverages_Sector_UKR_fin_1809%20.pdf
7. Dynamika richnoho faktychnoho spozhyvannia na 1 osobu. Available at: [za 2019 rik_1.pdf \(me.gov.ua\)](http://me.gov.ua) (date of access 20.05.2021).
8. Ushachev Y. H. Prodovolstvennaia bezopasnost strani. Ekonomika selskokhoziaistvennikh y pererabativaiushchykh predpriaty, 2008, 11, P. 1–5.
9. Reitynh krain za Hlobalnym Indeksom prodovolchoi bezpeky (Global Food Security Index) ta mistse Ukrayiny sered nykh u 2019 rotsi. AHROSVIT. 2020. 22. Available at: [Ahrosvit 22/2020 \(agrosvit.info\)](http://agrosvit.info) (date of access 20.05.2021).
10. Kharchova i pererobna promyslovist Ukrainy. Food_and_Beverages_Sector_UKR_fin_1809

Надійшла до редакції 01.06.2021р.